

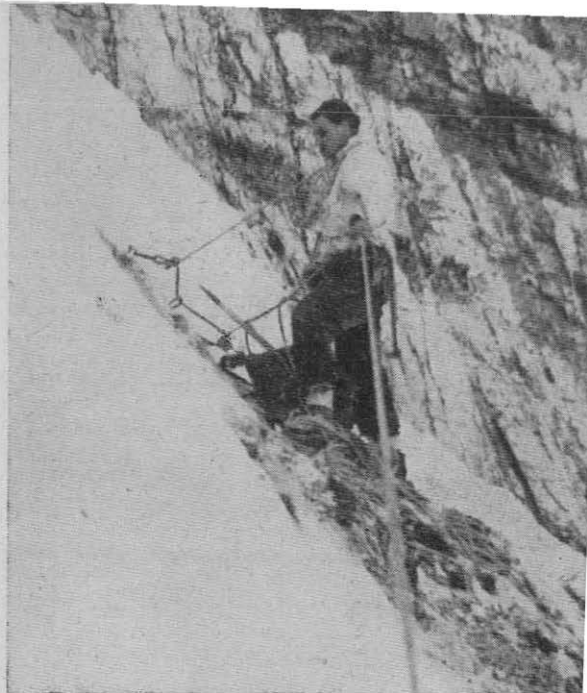
Rado Kočevar

SKALAŠKA SMER V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI (PRVI ZIMSKI VZPON)

1200 metrska stena. Da, samo še ena stena pri nas jo po višini dosega, in to je strma severna stena Planjave v Savinjskih Alpah. Nemarno je razrita stena nad zatrepom doline Vrat. Po štirih velikih kanalih se vale snegovi v zimskih mečavah v dolino. Pod steno se vse skupaj spoji v ogromen veletok z valovito površino. Plazovina ostaja po navadi do poznega poletja. Vse skupaj potuje dalje v šumeči Bistrici.

Stena je že dolgo znana po svetu. Že v klasični dobi alpinizma so jo obiskali tujci. Prvo smer v kopni skali so izvedli Nemci (Königg-Reinl-Domenigg). Dolga in težka je bila borba za prve vzpone preko stene med najboljšimi tedanjimi plezanci iz tujine in domovine. Veliko poskusov in nesreč je terjala stena, preden so padli najmarkantnejši njeni problemi. Res, gigantsko je bilo tedanje delo naših plezalcev pionirjev. Ko danes z lahkoto zmagujemo skalne strmine gorenjske in skalaške smeri, se lahko spomnimo na dni, ko so pred dvajsetimi leti tu prvič zapeli klini. Čeprav je »ladja« danes igrača, je bila pred dvajsetimi leti trda preizkušnja tedanje naše alpinistične generacije. Tako je severna triglavska stena neločljivo povezana z razvojem plezalne alpinistike v vzhodnih Julijskih Alpah. Upravičeno smo lahko ponosni na tako steno. Malo jih je v tujini, ki jo po višini presegajo, in ne vem, če je še v kaki steni toliko smeri in variant kakor ravno v tej. No, pa ni moj namen naštevati njeno zgodovino v kopni skali, za to so poskrbeli že drugi! O vzponih v snegu in ledu je bilo do zdaj malo govora.

1200 metrska strmina ledu, snega in skalovja združena z mrazom pa je bila do zdaj pri nas tista usodna zapreka, ki je dolgo čakala na poskus. Podobna zapreka je veljala pri nas do nedavnega znana šesta stopnja v kopni skali, dosežena pri Nemcih in Italijanih v stenah Dolomitov in Wilder Kaiser. Pri nas so že precej zgodaj začeli pristopati na zasnežene vrhove. Plezati po zasneženih stenah pa so začeli šele v času, ko so v Cen-

tralnih Alpah že padali znani težki problemi ledenih sten Grandes Jorasses, Materhorna in drugih. Kakor v plezalni tehniki kopnega pečevja tako smo tudi v ledni tehniki korakali daleč za zapadnimi narodi, kar je pa čisto razumljiv pojav: stik z gorami je pri njih povsem drugačen.

Ko so po letu 1932. pri nas začele padati zasnežene grape in lahki gruščnati grebeni, je bila torej ledna tehnika pri zahodnih narodih že na dokaj visoki stopnji, dasi še ni dosegla svojega viška.

Pri nas smo začeli plezati pozimi v glavnem zaradi dveh vzrokov; prvič zaradi odkrivanja zimskih smeri sploh in drugih zaradi pridobivanja izkušenj in potrebnega znanja zimske plezalne tehnike ali tehnike plezanja v snegu in ledu za morebitne odprave v Centralne Alpe ali druga izven-evropska gorstva. Alpinist, ki zahaja v gore ali celo v stene pozimi, bo tu našel docela drugačne razmere. Čisto drugače se bo ravnal pri plezanju kakor poleti, tudi oprema bo prilagojena novim razmeram. No in te nove razmere so precej podobne onim, katere alpinisti po navadi dobe v višinah nad 4000 metrov. Seveda popolnoma se razmere nekega nad 2000 m visokega gorstva tudi ne dajo primerjati z velegorji nad 4000 m. Tu tudi ostane tista velika razlika med stenami Centralnih Alp in našimi zasneženimi stenami. Severna stena Eigerja v višini 1700 m ima svoj vstop šele v višini 2800 metrov, torej nekako v višini našega Triglava. Naša triglavska stena v višini 1200 metrov pa ima svoj izstop v višini 2500 metrov. Torej mnogo nižje kakor vstop v Eigerjevo steno. Velika razlika v višini, pogoste spremembe vremena, snega in ledu, veliki ledeni plazovi in padajoče kamenje so tisti važni in odločilni činitelji, ki na naše stene vplivajo v toliki meri; v Centralnih Alpah pa so onemogočile mnogo poskusov in povzročile mnogo nesreč. Nekaj pa imajo naše stene, t. j. značilno strmino snega, ledu in skalovja, ki je večja kakor v Centralnih Alpah. Tukaj mislim čisto določeno primerjavo Severne stene Triglava in Eigerja.

V snežni strmini nad „Hlebel“

Povprečna naklonina stene Eigerja, po izjavi očividcev, odgovarja povprečni naklonini Zimmer-Jahnove smeri v triglavski steni. Seveda so tu izvzeti posamezni ledeni skoki v Eigerjevi steni, kot so na primer Hintersteusser-jeva prečka itd. Tako je strmina in izpostavljenost centralnega in zahodnega dela Triglavske stene mnogo večja. S tem lahko torej v precejšnji meri zamašimo vrzel, nastalo ob pomanjkanju karakteristične višinske razlike.

Zasnežena severna Triglavska stena ima zato velik pomen v razvoju naše zimske alpinistike. Prvič njena višina, ki v celoti odgovarja skoraj največjim ledenim stenam Centralnih Alp. Njena raztreskana in zelo razčlenjena oblika je zelo ugodna za snegove. Nadalje je tudi precej nevarna zaradi spremembe vremena in plazov. Umik kjer koli iz srede centralnega dela bi bil sila tvegana in negotova zadeva. Poleg tega so tu zimske razmere docela drugačne kakor v ostalih stenah Vzhodnih Julijskih in Savinjskih Alp. Sneg zaradi velike višine in razsežnosti tudi ni enoten in dolgo časa drži posebno v zgornjem delu stene. Zaradi svoje posebne lege je tu več snega kakor drugod. Neprestano menjavanje snega in skalovja združeno s poledenelimi detajli pa poleg težavnega napredovanja povzroča tudi problematično varovanje.

Vsi ti in drugi podobni činitelji so bili vzrok, da je bila Severna stena, posebno pa še njen centralni in zahodni del tako malo raziskana pozimi. Prvi so bili v steni v vsaj nekoliko zimskih razmerah Joža Čop, pokojni Matevž Frelih in Miha Potočnik meseca maja leta 1933. Vstopili so v Jugovo grapo v zahodnem delu stene. Na to turo jih ni vlekel toliko njen zimski značaj kakor odkritje prehoda sploh. Značilnost smeri skozi Jugovo grapo je v tem, da je v poletju prehod preko izlizanih gladkih skokov v njenem spodnjem delu skoraj nemogoč. Tako je najboljši čas za izvedbo te ture ob koncu zimske sezone, kar so tudi izkoristili prvi

plezalci. Grape, če so zalite s snegom, v splošnem niso težavne, edina nevarnost so plazovi in padajoče kamenje. Tu v Jugovi grapi je prve plezalce zajel moker pomladanski plaz in le po naključju so si rešili življenje. Torej je že prvi zimski vzpon pokazal velike nevarnosti zasnežene stene. Tudi drugi poskus vzpona preko Zimmer-Jahnove grape ni potekel tako gladko. Uroš Župančič je stopil vanjo sam leto pozneje. Bilo je veliko dejanje v tistih letih. Tudi tu so nanj prežali plazovi, na nekem mestu je celo zdrsnil in se potem ustavil. V grapi pod Nemškim oknom je prečil po policah levo v Prevčev izstop slovenske smeri. Potem je stena samevala celo vrsto let. Šele v zadnjih letih pred vojno so vanjo vstopili mladi plezalci, člani akademске sekcije SPD v Ljubljani: Beno Andervald, Cene Malovrh, Bogdan Jordan in Slapar. Plezali so v kaminih v slovenski smeri. Imeli so zelo slabe snežne razmere, saj so plezali skoraj v pršiču. Bili so prisiljeni tudi prenočiti. To je prva tura v snegu in ledu pri nas, ki je zahtevala bivač v steni. Vzpon preko slovenske smeri je zelo odvisen od snežnih razmer. Turo so naši alpinisti pozneje po vojni ponovili v dobrem sreču v nekaj urah.

Resnih zimskih poskusov v steni pred vojno ni bilo. Tedanja plezalna tehnika plezanja v snegu in ledu ni bila kos velikim nalogam v centralnem in zahodnem delu stene. Saj je tudi razumljivo: naša zimska alpinistika je bila šele v povojih in ni mogla v tako kratkem času doseči tako izrednega skoka.

Nekateri alpinisti so vstopili v steno v vmesni dobi med zimo in poletjem, ki vlada v gorah meseca maja in junija. Eden takih poskusov je vzpon Janeza Brojana iz Mojstrane meseca junija leta 1937. Ta vzpon ne moremo šteti za zimski, saj je bil izvršen že takorekoč v poletju. Kljub poletnim razmeram je Brojan še junija našel v zgornjem delu nemškega stebra še precej snega in skrepenega ledu. To naj bo nov dokaz, da so v triglavski steni docela drugačne zimske razmere in da sneg tudi dalj časa ostane kakor v drugih stenah. Najbolj ugodne razmere za vzpon preko stene so meseca marca in aprila. Tudi snežne razmere teh dveh mesecev najbolj odgovarjajo snegu in ledu v stenah Centralnih Alp. V zimskih razmerah, kakršne vladajo običajno pri nas januarja in delno februarja, se v Centralnih Alpah po navadi ne pleza.

Po drugi svetovni vojni je razvoj naše zimske alpinistike zavzel tolik obseg, da ga lahko primerjamo z razvojem našega predvojnega plezalsstva v kopni skali. Zasnežene grape niso zadovoljile novega duha. Začele so padati v desetinah zasnežene stene, razi in grebeni. Najprej položni poletni gruči, nato pa vse težje in težje stvari. Vzporedno s tem razvojem zimskega plezalsstva je začela postajati tudi Severna triglavska stena v ospredju plezalskega zanimanja. Dolgo smo čakali izvršitev prve nove zimske smeri v steni. Poteklo je celo desetletje med dvema novima vzponoma.

Leta 1948 sta Marjan Keršič-Belač in Ljuba Zupančič, člana alpinističnega odseka Ljubljana v aprilskih dneh v skrajno slabih vremenskih razmerah preplezala Jugovo varijanto nemške smeri s Zimmer-Jahnovim izstopom. Plezalca sta imela v drugi polovici stene meglo in

snežni metež. Zahvaljujoč se dobri orientaciji in odličnemu obvladanju zimske plezalne tehnike sta še komaj ušla negotovemu bivaku v steni. Tura ima velik pomen posebno zaradi tega, ker je bila plezana v razmerah, v katerih se pri nas običajno ne pleza. Žal pa je bil dosedaj pri nas njen pomen postavljen nekoliko napačno.

Leta 1949. smo v trdi zimi meseca februarja pristopili po Jugovem stebru. Ne vem, če sem še v kaki steni toliko tvegala kakor ravno tu. Ko sva s tov. Zupanom bivakirala sredi stebra in je ponoči začel naletavati sneg, sva se snega bolj ustrašila, kakor ne vem kakih težav. Če bi naju zajeli snežni viharji in mečave, bi se morebiti po naključju prebila preko stene. Zopet nov dokaz kako višina stene vpliva na zimsko turo!

Po tej turi nam je ostala zasnežena stena v osrčju našega zanimanja. Delali smo nove načrte. Poskus v bavorski smeri se je končal z umikom. Ravno smo vstopili, ko se je pooblačilo in je začelo snežiti. Umaknili smo se raje mi. S steno se v takih razmerah ni šaliti!

Mlada celjska plezalca Debeljak in Kokošinek sta v tej zimi izvedla prvo ponovitev Jugove varijante z Zimmer-Jahnovim izstopom. Smer sta preplezala v zelo hitrem tempu. Imela sta dobro kondicijo in lepo vreme.

*

V soboto popoldne, dne 16. aprila sva z Debeljakom težko obložena z nahrbtniki korakala proti koncu doline Vrat. Vreme je bilo sončno in po vremenski napovedi bi moralo trajati še nekaj dni. To sva hotela izkoristiti za poskus v skalaški smeri v centralnem delu Triglavske stene. Zpaki po gorah so kazali, da zima ne bo več dolgo. Na prisojni strani Skrlatice, Rokavov in Kukove špice je prevladovala v glavnem le kopna pečina. Neprestani sončni dnevi so naglo pobirali sneg. Severna stena je bila v senci in sonce ji ni moglo do živenga. Vendar pa bi prvo močnejše deževje tudi tu pustilo svoje sledove. Bila je torej ena zadnjih prilik za naskok na zasneženo steno v letošnji zimi. Domneve naju niso varale in naslednji dan sva se krepko dajala s snegom in poledenelico.

Večkrat sem bil že letos pozimi v dolini Vrat pod Triglavom. Ta večer sva bila sama z Debeljakom. Zvečer so na nebu zažarele vse zvezde. Bilo je popolnoma jasno. Za večerjo sva se res izdatno založila, tako da sva morala takoj iti k počitku. Pozno ponoči je prišel še tovariš Šerbec. Naslednji dan si je hotel ogledati nekdanjo vojaško karaulo, da bi jo popravili in opremili za člane AO. Pripravila sva še obilno plezalno opremo za naslednji dan. Imela sva dve vrvi po 40 m, od katerih je bila ena nova »Nylon«, 36 klinov, 20 karabinarjev več Pruszkovih zank, ledni kladivi, en cepin itd. Od hrane sva pripravila dve potici, dve klobasi, dva zavitka »ovomaltine«, dve »super« konzervi s kakaom in vrečko sladkorja, poldrugi kilogram belega kruha, en zavitek margarine, pa še jabolka, limone, kavo, jajca itd. V pogledu hrane sva bila res izvrstno založena. Bila je moja najboljša hrana, odkar zahajam v gore. Nadalje sva bila zelo dobro oblečena, v nahrbtniku sva imela še rezervne nogavice, rokavice, zaščitno gumijasto obleko ter bencinski kuhalnik z enim litrom bencina.

(Konec prihodnjič)

Rado Kočevar:

SKALAŠKA SMER V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI (PRVI ZIMSKI VZPON)

Nahrbtnik je bil res »grd«, a bivač v Jugovem stebru me je docela izučil; rajši nosim 10 kg več, kakor pa da mi bi zmrznile noge ali pa bi se izčrpal. Podobno opremo so imeli tudi Kasperek, Vöck, Heckmeier in Harrer v severni steni Eigerja.

Dve je bila ura zjutraj, ko sva vstala s trdih pogradov. Ob treh sva v temi zapustila kočo. Še prej sva se poslovila od Šerbeca.

Tiho sva stopala proti steni. Nekak negotov občutek sem imel pred steno, saj sem se moral pred kratkim že dvakrat obrniti. Bila je jasna aprilsko noč, temperatura pod ničlo. Sneg je bil trd. Ko sva se dajala v plazovini pod vstopom, je bila še zmerom noč. Nekaj krat je mimo naju po snegu švignilo kamenje. Kaj bo šele v steni, če je že tu hudič?

Za razbitimi stolpi Cmira se je začelo daniti. Bila sva pod vstopom pod velikim snežnim odlomom. Odložila sva bisage. Navezovala sva se hitro. Res smešna sva bila videti opasana s tolikim železjem.

Prvi skok pod značilno gredino je bil na debelo zalit s snegom, prehod tu je bil lažji kakor poleti. Sneg na gredini je bil precej strm, a k sreči zmrznjen. Ura je bila pet, ko sva začela. Do prvega stolpa je šlo hitro po snegu. Škrbina za prvim stolpom je bila strmo zasnežena in je tvorila ostro rez. Zasadi sem cepin v sneg in varoval. Debeljak je prestopil v strmo steno naslednjega stolpa. Počasi je napredoval, v roke ga je zeblo, poleg tega pa je moral čistiti sneg. Oba sva plezala v profiliranih gumijastih podplatih na gojzerjih. V novodobni zimski plezalni tehniki se najboljše obnesejo. Svoj sloves so dosegle po znani uporabi v punta Walker v severni steni Grandes Jorasses. Danes jih uporabljajo skoraj na vseh večjih turah v Centralnih Alpah. Tudi pri nas bodo v bližnji bodočnosti v masovni rabi in bodo izpodrinili zastarelo kroparsko okovje in Tricouni. Hitro je napredoval Debeljak po težavni steni navzgor. Nekje v sredi je krepko zamahnilo njegovo težko kladivo. Izginil je za robom. Vrv je tekla dalje, kmalu je zopet zapelo kladivo; sedaj sem moral naprej. Prvič v življenju sem občutil, kaj se pravi težak nahrbtnik v steni! Res, občudovanja so vredni nosači težkih nahrbtnikov v steni. Spomnil sem se primera, ko je moral Frelih nositi skoraj 20 kg, preko skalaške smeri v Špiku ali pa preko gladke severne stene Travnika nad Planico.

Debeljak je varoval na klinu v malem zasneženem koritu. Ko sem dospel do njega, sem mu pustil nahrbtnik in nadaljeval po strmem snegu navzgor. Na koncu je tvoril sneg s steno krajno poč, kjer se je dalo dobro varovati. Sedaj je bilo treba prečiti v znani gladki masiv »hlebca«. Ko sem prestopil iz snega v skalovje, sem moral obstati. Vse stope in oprime je zakrival led. Znašel sem se v precej neprijetnem položaju. Z eno roko sem držal za ledeni oprijem, z drugo pa čistil stope. Zabiti

sem moral kline in to v svetu, kjer poleti plezaš istočasno. Na malem stojišču v »hlebcih« tik pod najtežjim delom sem zabil dva klina za stojišče in zaklical tovarišu: »Naprej!«.

Nad stojiščem se je dvigala navpična poč, prevlečena na debelo z ledom. Vrsta je bila na Debeljaku. Že takoj v prvih metrih je moral zabiti klin. Na njem se je izvesil, stopil v Pruszkovo zanko, očistil led in zabijal naslednji klin. Delo je šlo seveda precej počasi, saj je bilo treba vsak meter pridobiti z velikim trdom in besnim zaganjanjem. Nad najinima glavama pa je stalno sikalo padajoče kamenje, kosi ledu, ki jih je čistil tovariš, pa so mi leteli ravno na glavo. Bila je zelo mučna situacija zame in tovariša. Spomnil sem se na padajoče kamenje v Eigerjevi steni, ki je postalo za mnoge plezalce usodno.

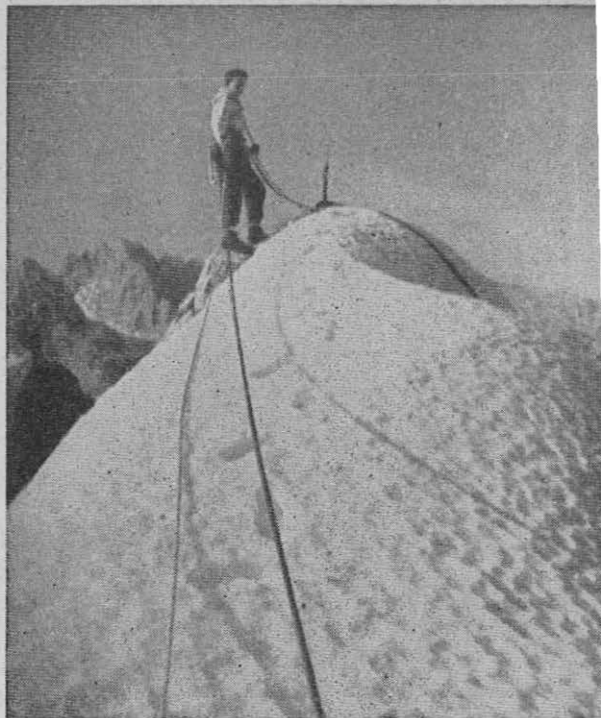
Centimeter za centimetrom je napredoval tovariš, večinoma v zankah. »Ubogi Cic je pa tu pošteno nastradal,« sem si mislil. Bil pa je tako trmast, da ni hotel nazaj na počivanje. Na tem mestu bi bil rad videl kibicerje na jeseniškem kolodvoru. Bi bili malo bolje poučeni o zimskih razmerah v steni.

Končno je vrv obstala na mestu. Zopet udarci kladiva in krepak tovarišev glas: »Pripravi nahrbtnik!« Privezal sem ga na vrv in najin »zaklad« je zaplaval po zraku...

Težko mesto naju je precej zaposlilo. V poletnih razmerah sva bila z Vavknom čez v pol ure. Sedaj pa sva rabila za ta del skoraj tri ure. Osem klinov je moral zabiti tovariš med plezanjem, dva spodaj in dva zgoraj za varovanje. Na tem mestu je obrnilo pred dvajsetimi leti petnajst dobro opremljenih plezalnih družb, preden je bila raziskana skalahka smer.

Vreme sva imela k sreči dobro. Jasen dan je bil. Tam na prisojni strani Škrlatice in Rokavov se je že porajala pomlad. Kako toplo je bilo tam! A tu še trda zima v senci severne stene. Bilo je skoraj skozi pod ničlo in temu se imava zahvaliti za tako dober sneg in seveda tudi za poledenelo skalo. Brez nahrbtnika in varovan od zgoraj sem hitro preplezal to težavno mesto. Izbil sem kline, nekaj pa sem jih seveda pustil v skali. Na vrhu sva sicer malo obstala, a naju je kmalu padajoče kamenje prisililo naprej. Ko sem prečil proti levi, je nekajkrat švignilo mimo mene. Dospel sem do plitve zajede, prevlečene z ledom. Nad menoj sem že videl zasneženi vhod v malo lopo z varovališčem. Nekaj metrov pod lopo sem zaradi negotovih stopov v ledu zabil klin. Bilo je ravno ono mesto, kjer sta se pred 13 leti smrtno ponesrečila tedanja mlada mariborska alpinista: Lettner in Domicelj. Tu sem zelo pohitel, posebno še, ko se mi je blizu noge raztreščil padajoč kamen.

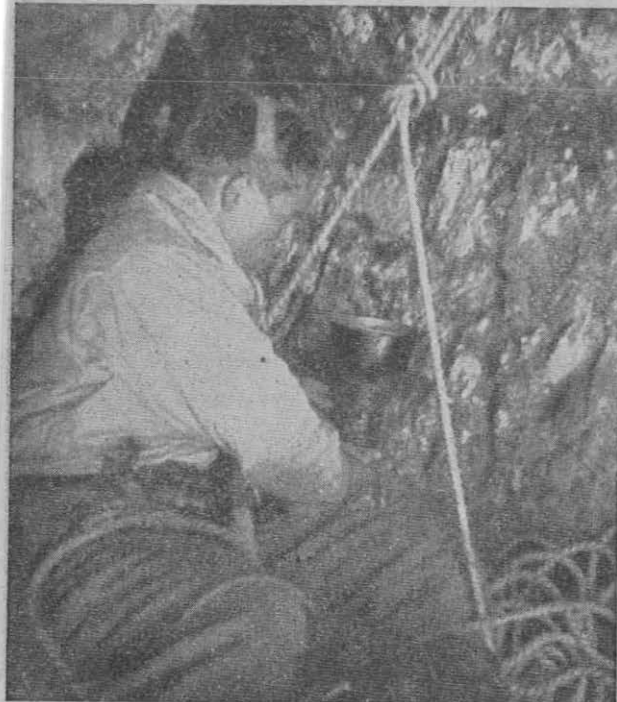
Lopa je majhna in poleti visi navzdol. Sedaj pa je sneg pred lopo tvoril majhen zamet in prostor za varovanje je bil veliko boljši. Imela sva tudi streho nad glavo in tako bila vsaj za nekaj časa varna pred padajočim kamenjem v steni. Varovališč, ki so v zimskem času boljša in večja, sem našel v steni precej. Ravno tako v Jugovem stebri in drugod. V raznih navzdol visečih lopah ali prodnatih vesinah s previsno oziroma

navpično steno zgradijo snežni meteži lepo ravno snežno ploščad ali pa celo malo jamo. Taka mesta pozimi, ko je marsikje varovanje problematično, zelo razvesele plezalca. Tudi naju je prijazna lopa zelo razveselila. Predlagal sem Cicu porcijo kuhane »ovomaltine«, katero je seveda sprejel brez pripomb. Takoj nato je v lopi zabrnel mali bencinski kuhalnik.

Iz lope je treba preko velike previsne strehe. K sreči je bila suha. Zabil sem klin in s pomočjo gozdenja ob stene lope prišel preko. Bil sem še v poletu gruščnatem, sedaj zasneženem terenu. Za varovanje sem zabil dva klina. Tik nad nama se je strmo dvigal masiv Čopovega stebra. Teren je bil odprt, tako da je sedaj na naju letelo vse kamenje in ledeni kosi iz celega masiva gornjega dela Triglavskega stebra. To naju je zelo zaskrbelo, a pohiteti nisva mogla več, kot je to dopuščalo pravilno varovanje. Najprej je Debeljak prečil po snegu proti desni in nato zopet proti levi strmo navzgor. Poleti sem plezal tod držeč vrv v zankah, sedaj je bilo treba varovati vsak meter. Nevarnost padajočega kamenja je bila tu res velika.

Sedaj naju je čakalo dolgo prečenje po veliki poletni »cesti« vodoravno proti levi. Ta del stene me je zelo skrbel. Posebno neprijetno mi je bilo, ko sem ga gledal iz Jugovega stebra. Poletji velika gredina z navzdol visečim prodrom je bila videti od tam obupna. Kratek odstavek snega v veliki naklonini je prepadal v navpično 400 metrsko steno, ki še poleti ni preplezana. Že vse jutro sem mislil na ta del stene. Ni me skrbelo toliko plezanje, saj je bil sneg dober, kot varovanje. Saj bi padec enega zapečatil usodo obeh. Vstopni žlebič je bil leden. Na vrhu sem pod snegom prečil počasi proti levi. Debeljak je dvakrat strašno zatulil, da je dobil trdi blagoslov. »Kar pribij se, kjer si, jaz ne morem

Počitek nad Hlebci

več tu stati!» mi je zakričal. 40 metrska vrv naju je tu rešila. Plezal sem po snegu naravnost navzgor do male krajne poči. Po njej sem se zbasal do znane lope z možicem. Sneg je tu napravil večjo ploščad. Stojišče je bilo boljše kakor poleti. Možic je bil pod snegom.

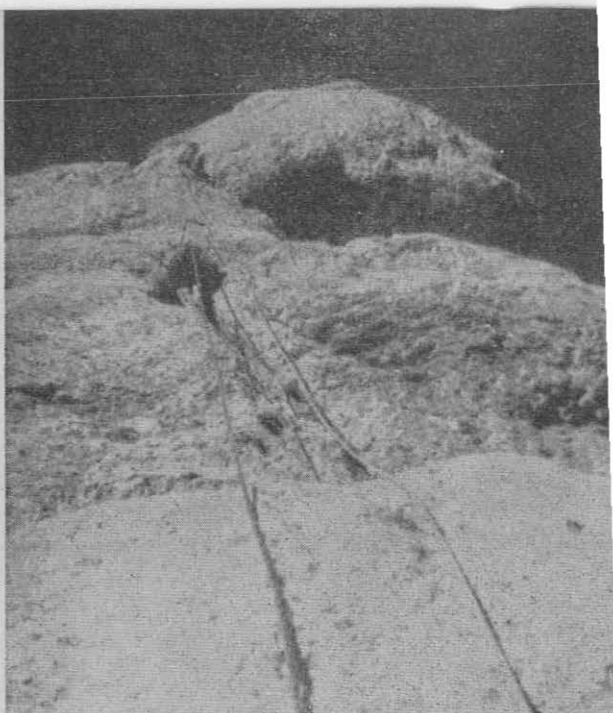
»Stojišče za vole«! sem zaklical tovarišu, ki je že nestrpno čakal na odhod. No, vseeno sem zaradi morebitnega padca in za naslednji raztežaj zabil tu dva varovalna klina.

Ko je Debeljak nadaljeval, sem napravil tudi fotografijo za spomin na to mesto. Težavna mesta sem v steni le s težavo fotografiral zaradi varovanja. V ta namen bi morali biti štirje, kakor v Eigerjevi severni steni.

Nadaljevanje po gredini ni bilo torej videti tako obupno, kakor sem ga videl iz Jugovega stebra. Sneg je bil ugoden, le varovališča slaba. Naslednji raztežaj me je spominjal na snežno vesino v severni steni Šit nad Planico. Na varovališču sem se sedaj pribil s tremi klini v neko skrotasto skalo, ki je gledala iz snega. Klini so bili bolj »zariti« v zmrznjeno travo kakor zabiti v špranjo. Komaj sem čakal že konca, a polica je držala dalje.

Še dvakrat sva morala varovati na slabih stojiščih na gredini. Ko sva bila v dnu na koncu gredine stoječega žleba, sva se docela oddahnili. Poleti je prehod opravljen v petnajstih minutah. Sedaj sva potrebovala skoraj dve uri.

Debeljak je potegnil sedaj po kopnih odstavkih proti levi navzgor. Vrv je potekla hitro in moral sem mu takoj slediti. Ko sem prišel do stojišča, kjer se je pribil, sem mu najprej odložil težak tovor, nato pa nadaljeval. Napredoval sem po mali sneženi grapi z lednim kladivom hitro navzgor. Preplezal sem še dva vmesna ledena skoka in se znašel v večji lopi.

Tik nad nama se je dvigala večja previsna poč. Zopet je bil na vrsti Debeljak. Prvi del je prešel hitro, a nato je obstal. Več kakor pol ure je trajalo, preden je s pomočjo klinov in Pruszkovih zank premagal to izredno težko mesto. Zame z nahrbtnikom je bilo delo še težavnejše. Prehod tu po poč me je spominjal na oni veliki previs v zahodni steni Dedca na Korošici, le da je bilo tam seveda mnogo huje. Še en raztežaj in stala sva na snežni rezi skalaškega stolpa. Lep razgled se je nudil od tod. Na levi pod nama s snegom zalit Črni greben. Izlahka bi se sedaj dalo preko onih poleti neprehtodnih skokov v dnu grape. Tako bi bil v tem dnevu ugoden trenutek za izvedbo gorenjske smeri. Od tu se je dobro videla snežna ploščad, kjer smo lani morali zaradi vremena obrniti. Preko tihega snežnega groba Topolovca je neprestano padalo padajoče kamenje in ledeni kosj z Velike Črne stene. Levo od Črnega grabna je peljala strmo zasnežena bavarska smer preko stene. V kombinaciji z »dolgo« nemško je bavarska smer ena najlepših in obenem najmogočnejših zimskih problemov v severni triglavski steni.

Okoli 250 metrov nad nama je molela ostra snežna rez gorenjskega stolpa. Svet do tja ni bil videti tako težaven in je podoben severozahodnemu grebenu Planjave v Savinjskih Alpah. Tu sva napredovala v hitrem tempu. Večinoma so se menjavale snežne vesine s strmimi grebenskimi odstavki. Ker ni bilo nikjer večjega napora, je bilo plezati tu res užitek. Posebno zanimiv je bil oster greben tik pod gorenjskim turncem. Ostra snežna rez me je spominjala na fotografije podobnih tur v Centralnih Alpah. Posebno zanimiv je bil poslednji odstavek turnca. Navpična plošča z oprijemi za »vole« je peljala na snežno rez. Tu sem se izvesil in s podplati uprl na gladko pečino. Bil sem na gorenjskem turncu.

Po 30 urah mraza — zopet na soncu

Ura je bila tri popoldne. Sonce je preko Jugovega stebra poslalo del svojih žarkov na konec veličastnega pomola. Slika, ki sva jo gledala, je bila čudovita! Ostra grebenska snežna rez je molela kakih 60 metrov iz stene, njen konec pa je žarel v soncu. Res čudovita slika. Malo je mest, katere sem občudoval v stenah, a tu sva le obstala. Po desetih urah plezanja sva vsaj za hip sedela na soncu. Ni bilo treba dosti besed, bencinski kuhalnik je kmalu zabrnel in iz porcije se je kadil vroč »ovomaltine«. Ni se nama takoj dalo naprej. Vedela sva, da ta dan ne bova iz stene, saj sva bila šele na polovici.

»No, takih mest je v steni malo,« je pripomnil Debeljak. »Kar počijva malo.« Sedela sva tako skoraj eno uro. Kuhalnik je neprestano brnel. Napravil sem tudi nekaj fotografij za spomin.

Iz snega sem izkopal aluminijasto škatlo s spominskim zvezkom. Pred tremi meseci sva bila z Debeljakom tu, ko sva plezala Jožev steber. Takrat sva bila že ob sedmih zjutraj tu in na vrhu na Plemenicah ob enih popoldne. Tu na turcu sva se šele navezala. Polica, ki je bila takrat tako preprosta, je bila pozimi videti naravnost blazna. Poleti ozka polica je bila na plitvo zasnežena in zalita z ledom. 60 metrov težavnega plezanja s problematičnim varovanjem. Povrhu vsega pa še padajoče kamenje. Mesto bi bilo eno najbolj tveganih v Triglavski steni. Tisti, ki bo preplezal to mesto v snegu in ledu bo opravil podobno delo kakor Hintersteusser v svoji prečki v severni steni Eigerja. Toda ne samo ta prehod v Črni Graben, temveč celotne Zlatorogove steze ostanejo še velik zimski problem. Pleza v splošnem ne bo tako težavna, pač pa bo problematično varovanje. Celotna smer je še poleti izredno dolga, a pozimi bo treba računati še več kot samo na en bivač.

Tudi Jožev steber ostaja velik zimski problem. Prvič vodni led iz vedno vlažnih votlin in drugič težak nahrbtnik s potrebno zimsko opremo.

Tu bo preteklo še precej znoja in morda celo desetletja, preden bo raziskan pozimi.

Ob 3.45 sva se pripravila na odhod. Kar nekam težko nama je bilo takoj zapustiti prijazni sončni pomol. Morala sva naprej, kajti v dnu skalaškega kamina se je svetil led, a bivakirati sva hotela čim višje. Sneg je bil dober in ne preveč strm. Nekoliko neroden je bil le prestop v zasneženo dno ozkega kamina. Sneg je tu postajal bolj strm in končno sem moral gozdit ob stene kamina, da sem se lahko višje pribil za stojišče. Debeljak je nato nadaljeval po ožini kamina navzgor. Stal sem ravno v sredi kamina, tako da me je stalno zasipal padajoči снег v kombinaciji s še tršim apnencem. V mali lopi sredi kamina je Debeljak varoval. V naslednjem raztežaju sem zabil dva klina, preden sem se usidral na dobrem pomolastem stojišču na levi nad kaminom.

Ura je hitro tekla dalje. Do noči ni bilo več daleč. Sonce je počasi izginjalo za temnimi obrisi zahodnih Julijskih Alp. Iz Črnega Grabna je zapihal mrzel veter. Treba je bilo pohiteti do malo boljšega stojišča. Toda pripravnega mesta ni bilo v bližini. One velike gredine pod »ladjo« pa so bile strmo zasnežene. Sedaj mi je prišlo na misel mesto, kjer so pred dvajsetimi leti bivakirali Joža Čop, dr. Miha Potočnik in Stanko Tomišek, ko so napravili gorenjsko smer. Tam okoli, če bo kaj, sem si mislil. Do tja pa je manjkalo še okoli 60 metrov. Debeljak je nadaljeval po strmi steni navzgor.

Kmalu sva dosegla Čopov bivak. Bila je navzdol nagnjena snežna vesina. Spati tam bi bilo zelo slabo. Ura je bila že pol sedmih in morala sva hitro poiskati prostor. 10 metrov niže od Čopovega bivaka sva našla malo navzdol visečo travnato gredino. Zbasala sva se tja. Najprej sva zabila kakih osem klinov za zavarovanje, saj se je dalo sedeti le ob napeti vrvi. S police sva nato očistila снег. Nisva še končala, ko je začel legati mrak v dolino. Pripravila sva porcijo z bencinskim kuhalnikom. Toliko prekleti tovor je sedaj prišel prav. Najprej sva se oblekla. Za to sva porabila vse, kar sva imela. Zelo prav mi je sedaj prišla zaščitna gumijasta obleka. Ko je bilo to končano, sva začela s pojedino. Na dan so prišle potice, jajca, bel kruh, margarina itd.

Bivak pozimi v Triglavski steni! Malo je toliko tveganih zadev kakor ravno bivak v tej steni. Bila sva sicer izvrstno založena z živežem itd. A kaj bi bilo, če bi naju sedaj dobil vremenski preobrat? Niti pomisliti se nisva upala na možnost, da preko noči zapade kake četrta metra snega in se temperatura zniža za 10 stopinj. Mislim, da mi ni treba dosti pojasnjevati nadaljnji potek najine plezarije v tem primeru. No danes sva bila lahko zadovoljna. Vreme je bilo jasno brez oblaka. Le mraz je zaradi tega začel postajati malo ostrejši. Bila sva na izpostavljenem mestu pod ladjo in že najmanjši veter nama je zlezal do kosti. Vso noč sva kurila kuhalnik in pila vroč »ovomaltine« kakao. To je bilo dobro. Sedaj sem se spomnil na ono revščino in še hujši mraz v Jugovem stebru meseca februarja.

Ko ga je stresal mraz, je vstal in začel telovadbo. Zanimivo: V dolini na kakih tečajih ob petih zjutraj priganjajo na telovadbo in greš godrnjaje, tu v steni pa že opolnoči in prostovoljno.

Fantastičen je bil pogled v črno globel zatrepa doline Vrat; z neprijetnim občutkom sva gledala navzdol. Temne silhuete grebenov in stolpov v Rokavih Skrlatice in Cmiru so še bolj povečale čar zimske tihe noči. Na desni zadaj se je tiho dvigala zagonetna Velika Črna stena, zadnja pot nesrečnega Topolovca. Visoko nad nama pa je stala ladja kakor zadnja trdnjava pred ciljem.

Strašno počasi potekajo ure pri takem bivaku. Največja muka je tako do dveh zjutraj, potem je lažje, ker veš, da dan ni več daleč. Večkrat sem posvetil z baterijo proti ladji in Veliki Črni steni. V dolini ni bilo nikogar, da bi naju videl. Šerbec je odšel na večerni vlak. Debeljak je prvič bivakiral v steni. Spala pa zaradi mraza nisva skoraj nič. Ponoči je nekaj kratki močno zagrmelo. Tudi z Velike Črne stene je neprestano sikalo padajoče kamenje. Nekaj po polnoči je lunina svetloba nekje iz one strani Triglava osvetlila raztreskane grebene in stolpe Rokavov. Mraz pa je pritiskal vedno huje, tako da sva se tresla kar naprej. Zaradi otrdelih rok sem vedno težje polnil in prižigal kuhalnik.

Ob petih zjutraj so se končno na najino veliko veselje začele kazati posamezne konture oklepajočih gora doline Vrat. Začela sva razmigavati otrdele kosti. Nahrbtnik sva ponoči kar precej izpraznila. Hrana se nama je zjutraj veliko poznala. Kako sva bila sedaj vse drugačna videti kakor takrat z Zupanom v Jugovem stebru, ko sva še po izvršenem vzponu ostala brez hrane ves dan in vso noč. Res neverjetna je zdržljivost človeka v težkih situacijah!

Pripravila sva se za plezanje hitro. Debeljak je kar začel. Preko snega je vstopil v nekak majhen raz. Napređoval je hitro, prosto, brez klina. Sedaj sva plezala do ladje na eni vrvi. Svet do ladje je bil precej neroden. Nič kaj preveč varna se nisva počutila na zelo izpostavljenih snežnih vesinah. Zabijala sva, kjer se je le dalo. Poletne trave so bile povsod strmo zasnežene. Ob 8.30 sem dosegel varovalni klin na snežni gredini pod ladjo. Bila sva dobre volje. Sonce se je že precej dvignilo nad Triglavskim ledenikom. Ladjo sva pričakovala in tudi res našla suho. Možnost poledenitve ladje je izredno majhna. Prvič je že naklonina skale tolikšna, da se sneg skoraj ne more obdržati; povrhu vsega stoji še na tako izpostavljenem mestu, da vetrovi ves sneg sproti odpihajo. Če bi pa v ladji, ne vem iz kakega vzroka, ležal led, bi bilo v ostalih mestih v smeri naravnost blazno. Ne vem, če bi se našel na svetu norec, ki bi v takem splohu v steno vstopil. Na primer po novem snegu.

Preko ladje sva bila v slabe pol ure z nahrbtnikom, ki sva ga vlekla čez. Naravnost uživala sva v elegantni pleži. Slabši je bil svet nad ladjo, ko sva se znašla v zasneženem terenu. Takoj nad ladjo je Debeljak zabil tri varovalne kline. Do vrha je še manjkalo cca 250 metrov tehnično lažje, a še zmerom previdne pleže. Menjaje v vodstvu sva plezala prosto

brez klina. Le na varovališčih sva se vedno pribila. Snežne vesine tu nad ladjo so bile zaradi sonca nekoliko odjužene. Treba je bilo včasih velike previdnosti. Sam stojim na stališču, da je lažji teren v steni veliko bolj nevaren kot detajli šeste stopnje, kjer plezalec do kraja pretehta vsak premik telesa.

Videla sva, da rob stene ni več daleč, a poznalo se nama je, da sva morala neprespansko prestati mrzlo noč v zasneženi steni.

»Poglej, Cic, tukaj sva lani izstopila opoldne iz Čopovega stebra!« Rez grebena je bila strmo zasnežena in je prepadala v veliki naklonini. Na levi strma grapa, na desni pa skoraj navpična stena. S cepinom sem sekal zadnje stopinje v steni. Končno, ob desetih dopoldne sva dosegla toliko zaželeni vrh! Stena je bila za nama. Globoko je bila dolina Vrat.

*

Skalaška smer je od vstopa do izstopa visoka 1250 metrov. Preplezana smer je torej najdaljša pri nas pozimi. Celotni čas plezanja znaša 30 ur. Poleti je smer mestoma pete težavnostne stopnje in je preplezljiva v šestih urah. Zimske ocene ne moreva podati, ker lestvice, ki bi pravilno ocenila zimske napore, pri nas ni. Tehnične in druge težave v steni bo lahko razumel le tisti, ki je podobne doživel. Prestani napor in objektivne nevarnosti v tej steni ne morem primerjati z nobeno poletno smerjo. V steni sva rabila 68 klinov računajoč tu celotno število na nekaterih varovališčih tudi po tri zabite kline. V steni sva jih pustila cca 14. Snežne razmere so bile ugodne. Sneg na splošno zmrznjen. Temperatura podnevi cca 2 stopinji Celzija pod ničlo, ponoči okoli pet stopinj pod ničlo. Vreme v splošnem jasno in mirno, ponoči nekoliko vetrovno. Slabo stran je predstavljal v steni vodni led, ki je visel ravno na najodločilnejših mestih. Velika nevarnost je tudi stalno padajoče kamenje in led.

Z izvedbo zimske skalaške smeri pa Triglavska stena še ni raziskana. Ostane še veličastna bavorska-dolga nemška, Prusik-Szalayeva smer, nadalje grandiozne Zlatorogove steze in Čopov steber in končno smer Ogrin—Zupančič v zahodnem delu stene.